

Кудла М. В.
УДПУ ім. Павла Тичини

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ НАРОДНОГО ВЧИТЕЛЯ: ПОГЛЯДИ К. Д. УШИНСЬКОГО

Проблема підготовки педагогічних кадрів – одна з найважливіших соціально-педагогічних проблем, яка завжди знаходилась у полі зору видатних діячів вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки.

Особливого значення підготовці учителя народної школи надавав К. Д. Ушинський, який зазначав, що поняття «народний учитель» у професі-

ональному змісті до середини XIX ст. було відсутнє, оскільки була відсутня і народна школа як відповідний тип навчального закладу.

У школах для дітей простого народу вчителями зазвичай були не професіонали, випадкові та тимчасові люди. З огляду на це К. Д. Ушинський писав: «учитель народної школи є одним із пізніх плодів цивілізації. Спочатку з'являються професори, вчені, наставники у вищих училищах, зразкові письменники, художники, а потім уже народні вчителі. Ось чому зовсім не дивно, що при існуванні скількох університетів, академій, гімназій, семінарій, повітових і приходських училищ, немає народних училищ і народних учителів».

Педагог писав, що одним із недоліків народної освіти є «брак хороших наставників, народних вчителів, спеціально підготовлених до виконання своїх обов'язків». При цьому він підкреслював, що у справі виховання одних тільки знань недостатньо, що потрібні ще й уміння, що важливе значення має характер, моральність та переконання учителя, оскільки у початкових класах велику увагу учнів привертає саме особистість учителя.

К. Д. Ушинський підтримував зарубіжний досвід підготовки такого учителя початкової школи, який має ґрунтовні знання не тільки у законі божому, граматиці, арифметиці, географії та історії, але й у природничих науках, медицині, сільському господарстві. Крім того, учитель повинен гарно писати, малювати, креслити, читати, а також володіти знаннями із педагогіки, психології і мати відповідну практику роботи.

Виходячи із таких установок педагога, демократична спільнота вимагала систематичної підготовки народних учителів через спеціальні навчальні заклади, так звані учительські семінарії й учительські інститути.

Міністерство народної освіти й відомство православної церкви були проти того, щоб створювалися такі заклади. Прикладом цього є негативне відношення царського уряду та церкви до ініціативи знаменитого хірурга і педагога М. І. Пирогова відкрити учительську семінарію у Києві. «Початком грамотності і освіти повинен бути страх божий, а наставником – особа духовна» – саме таку відповідь дав св. Синод на пропозицію Н. І. Пирогова щодо організації спеціальної підготовки народних учителів.

Проте, під тиском передової спільноти, царський уряд на початку 70-х років затвердив «Положення про учительські семінарії», на основі якого відкривав навчальні заклади, а також дозволив їх засновувати земствам і приватним особам на власні засоби.

Поряд із наміченою К. Д. Ушинським системою підготовки учительських кадрів для народних шкіл розпочалася суспільно-демократична діяльність сподвижників і послідовників великого педагога в справі підвищення науково-педагогічної кваліфікації учительства.

Ця робота проводилась по-перше, шляхом розповсюдження педагогічної літератури; по-друге, через проведення губернських і повітових з'їздів народних учителів; по-третє, через організацію різноманітних, у тому числі літніх, учительських курсів.

Отже, у складних умовах царського самодержавства К. Д. Ушинський працював у дусі демократизму та гуманізму. А тому необхідним є всебічне, вдумливе й критичне вивчення і впровадження його педагогічних ідей, зокрема у сферу початкової освіти, від якої залежить весь шкільний шлях дитини.